

Báje i pravda o kozákovských pokladech - Kameny z naší achátové hory

Kozákov bývá nazýván strážnou horou Českého ráje nebo také achátovou horou. Tento široce rozložitý kopec s vrcholem ve výši 744 m n. m. s lahodně zvlněnou křivkou úbočí a příkrým spádem do půvabných údolí vyrůstá nejvýše nad okolní Trosky, Vyskeř, Sokol, Kopaninu a Tábor. Je opravdu jakoby strážcem celého Českého ráje. To je tedy Kozákov, majestátný a důstojný, jako by si byl vědom, že je středem a velitelem toho pyšného panoramatu.

Je ztělesněním pohádek a bájí mého rodného kraje. Na jeho vrchol kladla má dětská fantazie čarovnou Krakonošovu zahrádku, aby si přiblížila vysněné království mocného ducha hor a vládce skřítků - permoníků. Nejen však důvěřivé dětství, ale i mnoho dospělých vzhlíželo a vzhlíží k němu dosud s vírou, že někde v jeho nitru se rodí a krystalizují třpytné drahokamy.

A zatím jen zapadající slunce rozsvěcuje v oknech podkozákovských chaloupek světélkující odraz, který budí klamné zdání hořících pokladů v tajemných hlubinách vrchu. Tajemstvím opředlo Kozákov vznícené bájesloví okolního lidu, který už v pouhém názvu „Koza kov“ spatřoval vztah k touženým pokladům. A fantazii lidu podněcoval i tajemně bublající pramen „Radostné studánky“ i v tajuplné ticho ponořená skalní sluj „Drábovna“ na západním úbočí Kozákova.

I ty nejfantastičtější pověsti mají však v sobě vždy něco pravdy. Nález kamenného mlatu na temeni Kozákova potvrdil jeho osídlení již před čtyřmi tisíci léty. Podobně i nálezy v „Babí“ a v „Kudrnáčově peci“ na Kozákově, probádané univerzitním profesorem Dr. J. V. Šimákem a ing. V. Vaníčkem, svědčí o pravěké výrobně nástrojů z kozákovských polodrahokamů.

A potom zápisy v Hájkově Kronice české a v Matouškových Pamětech města Rovenska prozrazují, že už Karel IV. dal leštěnými deskami z kozákovských polodrahokamů vyložit stěny kaplí: sv. Kříže a sv. Kateřiny na Karlštejně a sv. Václava ve svatovítském chrámu na Hradčanech. Vznikla dokonce i oprávněná domněnka, zdali Otec vlasti nebyl se o kamenném bohatství Kozákova sám osobně přesvědčit.

Pozdější výzkumy ovšem dokládají, že drahokamy v kapli sv. Václava v katedrále na Hradčanech nejsou ve skutečnosti kameny, které by pocházely z Kozákova, ale mají snad svůj původ někde jinde. Zato ty na Karlštejně mají být opravdu z Kozákova.

Podle zápisu Bohuslava Balbína udělil císař Rudolf II. rovenskému faráři Šimonu Tadeáši Budkovi z Falkmburka privilegium hledat na horách Kozákovských drahé kovy a kameny. K titulu císařského vyhledávače přírodnin dostal i červenou korouhev s černým orlem a k osobní ochraně pět vojáků.

Za Albrechta z Valdštejna byly na Kozákově otevřeny celkem čtyři štoly na zlato, ale nalezena jen měď. Myšlenka na kozákovské zlato a stříbro znovu ožila za císaře Josefa II., ale i tehdy místo zlata byl nalezen jen žlutý kyz. A ani „černé diamanty“ - uhlí, se tu nenašly, ačkoliv rolník Janus z Tatobit prodoloval na Kozákově celý svůj statek.

A tak největší sbírkou kozákovských polodrahokamů zůstanou přece jen poklady na stěnách Karlových kaplí, neboť Rudolf II. kázal sbírat kozákovské kameny spíše pro vlastní potěšení. Dovední lidé vybrousili mu z nich mnoho pěkných předmětů, které však byly tím vábivější a snadněji se za válek odnášely, než do zdí zasazené kameny Karlovy. Zůstalo jich v Čechách poskrovnu. Ani nashromážděná surovina neušla zlému osudu.

Když Josef II. dal uprázdnit pražský hrad pro kasárny, byly kameny podle barev naplněny do sudů a za babku prodány. Zprávy o dalších sběračích kozákovských polodrahokamů mluví jen o Vlaších, kteří tajemně domácí lid od hledání zastrašovali a nalhávali mu, že sami po horách sbírají jen léčivé byliny. Zatím shromažďovali hlavně barevné jaspisy, vedle chalcedonů, achátů, ametystů, olivínů a citrínů, aby z nich sestavovali proslulé „florentinské mozaiky“.

Hodně nerostného bohatství z Kozákova shromáždila také sbírka v turnovském Muzeu Českého ráje. Dnešní umělci dokáží zasadit do zlata nebo do stříbra broušené kozákovské kameny moderních broží ve formě pestrých motýlů, brouků, květín, hub apod. Stoupající obliba těchto vkusných dámských ozdob pomáhá udržet tradiční kamenářství na Turnovsku.

K vyškolení těchto umělců máme v Turnově jedinečnou odbornou školu a máme zde také

Báje i pravda o kozákovských pokladech

Napsal Milan Mlejnek

známé Družstvo umělecké výroby „Granát“, které vzácné kameny umí zpracovat do nádherných uměleckých výrobků, které jsou žádány nejen u nás, ale i v zahraničí.

Podle ing.Antonína Otmara